EFTA JÄRELEVALVEAMETI SOOVITUS,

13. aprill 2011,

püsivõrgu- ja mobiilikõne lõpetamise tasu reguleerimise kohta EFTA riikides [1]

(2012/C 340/04)

EFTA JÄRELEVALVEAMET [2],

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut [3],

võttes arvesse EFTA riikide vahelist järelevalveameti ja kohtu asutamist käsitlevat lepingut, eriti selle artikli 5 lõike 2 punkti b,

võttes arvesse EMP lepingu XI lisa punktis 5cl nimetatud õigusakti: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (edaspidi „raamdirektiiv"), [4] eriti selle artikli 19 lõiget 1, nagu seda on kohandatud EMP lepinguga selle protokolli nr 1 alusel,

olles konsulteerinud EFTA sidekomiteega

ning arvestades järgmist:

(1) Raamdirektiivi artikli 8 lõike 3 kohaselt aitavad riikide reguleerivad asutused siseturu arengule kaasa muu hulgas tehes läbipaistvat koostööd omavahel ja komisjoniga ja/või vajaduse korral järelevalveametiga, et tagada järjekindla reguleerimispraktika areng. Raamdirektiivi artikli 7 alusel teatatud rohkem kui 850 meetme eelnõu hindamisel selgus siiski, et häälkõne lõpetamise tasu reguleerimine on ikka veel ebaühtlane.

(2) Kuigi enamikus EMP riikides on üldjuhul ühel või teisel viisil sätestatud hinnatase, kasutatakse EMPs hinna reguleerimiseks erinevaid vahendeid. Lisaks sellele, et hinna reguleerimise vahendid on erinevad, on üsna mitmekesised ka nende vahendite rakendamise viisid. See süvendab EMPs kohaldatavate kõne lõpetamise hulgihindade erinevust, mida saab vaid osaliselt seletada riikide erinevate tingimustega. Seda nentis ka EMP lepingu XI lisa punktis 5ci nimetatud õigusaktiga (komisjoni otsus 2002/627/EÜ [5]), nagu seda on kohandatud EMP lepinguga selle protokolli nr 1 alusel, [6] moodustatud elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste Euroopa reguleerivate organite töörühm (ERG) oma ühises seisukohas püsivõrgu kõne lõpetamise tasu ja mobiilikõne lõpetamise tasu sümmeetria kohta. Riikide reguleerivad asutused on sageli andnud väiksematele püsivõrgu- ja mobiilioperaatoritele loa kehtestada suurem lõpetamistasu, kuna need operaatorid on uued turuosalised, kes ei ole saanud kasu mastaabisäästust ja/või kelle kulude struktuur on teistsugune. Niisugust ebasümmeetriat esineb nii riigisiseselt kui ka riikide vahel, kuigi see vähehaaval väheneb. Elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste Euroopa reguleerivate organite töörühma ühises seisukohas märgitakse, et lõpetamistasud peaksid üldjuhul olema sümmeetrilised ja erinevusi tuleb asjakohaselt põhjendada.

(3) Püsivõrgu- ja mobiilikõnede lõpetamise tasude reguleerimise suured erinevused põhjustavad põhimõttelisi konkurentsimoonutusi. Kõne lõpetamise turgudel esineb kahesuunaline juurdepääs, mille puhul eeldatakse, et kehtiv kord on kasulik mõlemale ühenduses olevale operaatorile, kuid kuna need operaatorid konkureerivad teineteisega klientide pärast, võivad lõpetamistasudel olla märkimisväärsed strateegilised tagajärjed ja need võivad avaldada suurt mõju konkurentsile. Kui lõpetamistasud on tõhusatest kuludest suuremad, põhjustab see olulist liikumist püsivõrgu- ja mobiiliturgude vahel ning nende kasutajate seas. Turgudel, kus operaatoritel on ebasümmeetriline turuosa, võib see tingida olukorra, kus väiksematel operaatoritel tuleb oma suurematele konkurentidele tasuda märkimisväärseid summasid. Võrreldes paljude riikidega, mis ei kuulu EMPsse, on mitmes EMP riigis mobiilikõne lõpetamistasu määr endiselt kõrge ja see on kõrge ka võrreldes püsivõrgus tehtava kõne lõpetamise tasuga; seetõttu on hind langustendentsist hoolimata endiselt kõrge ka lõpptarbija jaoks. Suure lõpetamistasu tõttu on jaehind väljahelistaja jaoks enamasti kõrge, mistõttu helistatakse vähem ja see omakorda vähendab kliendi heaolu.

(4) Kuna kuluarvestuse põhimõtete järgimine kõne lõpetamise turgudel on ikka veel ühtlustamata, on ilmne, et tuleb välja töötada ühine lähenemisviis, mis suurendaks võimalike investorite õiguskindlust ja stiimuleid ning vähendaks mitmes EMP riigis tegutsevate operaatorite regulatiivset koormust. Riikide reguleerivatele asutustele on selge, et kõne lõpetamise turgusid tuleb reguleerida sidusalt, ning sama on korduvalt rõhutanud Euroopa Komisjon ja järelevalveamet oma hinnangutes raamdirektiivi artikli 7 kohaste meetmete eelnõude kohta.

[1] Vastab Euroopa Komisjoni 7. mai 2009. aasta soovitusele 2009/396/EÜ Euroopa Liidus püsiliini- ja mobiilikõne lõpetamise tasu reguleerimise kohta (ELT L 124, 20.5.2009, lk 67), mida on kohandatud EMP lepinguga.

[2] Edaspidi „järelevalveamet".

[3] Edaspidi „EMP leping".

[4] ELT L 108, 24.4.2002, lk 33.

[5] ELT L 200, 30.7.2002, lk 38.

[6] EMP Ühiskomitee otsus nr 10/2004 (ELT L 116, 22.4.2004, lk 58, ja EMP kaasanne nr 20, 22.4.2004, lk 13), mis jõustus 7. veebruaril 2004.

(5) Elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste regulatiivraamistikus on sätteid, millega on ette nähtud asjakohaste kuluarvestuse mehhanismide ja hinnakontrolli kohustuse rakendamine, nagu EMP lepingu XI lisa punktis 5cj nimetatud õigusakti (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/19/EÜ elektroonilistele sidevõrkudele ja nendega seotud vahenditele juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta, [1] edaspidi „juurdepääsu käsitlev direktiiv"), nagu seda on kohandatud EMP lepinguga selle protokolli nr 1 alusel, [2] artiklid 9, 11 ja 13 koostoimes põhjendusega 20.

(6) EMP lepingu XI lisa punktis 26j nimetatud õigusaktiga (komisjoni 19. septembri 2005. aasta soovitus 2005/698/EÜ raamatupidamise lahususe ja kuluarvestussüsteemide kohta vastavalt elektroonilist sidet reguleerivale raamistikule [3]), nagu seda on kohandatud EMP lepinguga selle protokolli nr 1 alusel, [4] on kehtestatud teatavate kuluarvestuse või raamatupidamise lahusust käsitlevate sätete järjekindla kohaldamise raamistik eesmärgiga parandada raamatupidamissüsteemide, meetodite, kontrolli- ja aruandlusprotsesside läbipaistvust kõikide asjaosaliste huvides.

(7) Häälkõne lõpetamise hulgiteenus on teenus, millega lõpetatakse sihtkohta (püsivõrkude puhul) või kliendile (mobiilivõrkudes) tehtud kõned. EMPs arvestatakse tasu põhimõttel „kes helistab, see maksab", see tähendab, et lõpetamistasu määrab kindlaks võrk, kuhu kõne võeti, ja kõne eest maksab helistaja võrk. Kõne saajale ei esitata selle teenuse eest arvet ja teda üldiselt ei huvita, milline on tema teenusepakkuja kõnelõpetustasu. Seetõttu on reguleerivate asutuste peamine konkurentsiprobleem liiga kõrge hind. Kõne lõpetamise kõrge hinna maksab lõppkokkuvõttes kinni lõppkasutaja. Arvestades, et lõpetamisturgudel on tegemist kahesuunalise juurdepääsuga, võib konkurentsiprobleemiks kujuneda ka operaatoritevaheline ristsubsideerimine. Nimetatud probleeme võib esineda nii püsivõrgu- kui ka mobiilikõnede lõpetamise turgudel. Pidades silmas, et kõne lõpetavatel operaatoritel on võimalik tõsta teenuse hinda märksa üle tegelike kulude, peetakse selle probleemi sobivaimaks lahenduseks keskpikas perspektiivis hindade kehtestamist kulude põhjal. Juurdepääsu käsitleva direktiivi põhjenduse 20 kohaselt peaks kulude tagasiteenimise meetod olema kooskõlas konkreetsete oludega. Arvestades kõne lõpetamise turgude erilist laadi ning sellest tuleneda võivaid konkurentsi- ja jaotusprobleeme, on Euroopa Komisjon ja järelevalveamet pikemat aega olnud seisukohal, et tõhusate kulude normeerimine ja sümmeetrilistel lõpetamistasudel rajaneva ühise lähenemisviisi kehtestamine parandaks konkurentsi tõhusust ja jätkusuutlikkust ning kuna hind langeks ja teenuste pakkumine suureneks, oleks see kasulik tarbijaile.

(8) Raamdirektiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt tagavad EMP riigid, et täites kõnealuses direktiivis ja eridirektiivides sätestatud reguleerimisülesandeid, eelkõige tulemusliku konkurentsi tagamisega seotud ülesandeid, peavad riikide reguleerivad asutused täiel määral silmas, et reguleerimine peab olema tehnoloogiliselt neutraalne. Raamdirektiivi artikli 8 lõike 2 kohaselt peavad riikide reguleerivad asutused toetama konkurentsi, tagades muu hulgas, et kasutajad saavad võimalikult suurt kasu teenuse valiku-, hinna- ja kvaliteeditingimustest ning et konkurentsi ei moonutata ega piirata. Nende eesmärkide saavutamiseks ning EMP riikides sidusa rakendamise huvides tuleks lõpetamistasude suuruse reguleerimisel niipea kui võimalik võtta aluseks tõhusa operaatori kulud.

(9) Tegeliku konkurentsi puhul konkureerivad operaatorid üksteisega oma jooksvate kulude alusel ja neile ei hüvitata ebatõhususest tulenevaid kulusid. Tõhusa ja ajakohast tehnoloogiat kasutava operaatori kulude teadasaamiseks tuleb varasemaid kulunäitajaid kohandada, et need kajastaksid käesoleva aja kulusid.

(10) Kui operaatori kulud hüvitatakse vastavalt tegelikele kõne lõpetamise kuludele, puudub tal stiimul tõhususe suurendamiseks. Niinimetatud alt-üles mudeli kasutamine vastab lähenemisviisile, mille puhul töötatakse välja tõhusa operaatori võrk, kusjuures tõhusa võrgu majandus- ja insenertehniline mudel töötatakse välja jooksvate kulude alusel. See mudel ei lähtu olemasolevate seadmete arvust, vaid vajalikust seadmete arvust, ja selle puhul ei arvestata seniseid kulusid.

(11) Kuna alt-üles mudeli loomisel kasutatakse eeskätt tuletatud andmeid (näiteks võrgukulusid arvutatakse seadmete müüjatelt saadud andmete alusel), võivad reguleerijad omavahel võrrelda alt-üles mudelit ja ülalt-alla mudelit kasutades saadud tulemusi, saavutades niiviisi võimalikult tõesed tulemused ning vältides hüpoteetilise ja tegeliku operaatori tegevuskulude, kapitalikulude ning kulude jaotumise suurt lahknevust. Selleks et välja selgitada ja kõrvaldada alt-üles mudelist tuleneda võivaid puudusi, nagu teabe asümmeetria, võib riigi reguleeriv asutus võrrelda alt-üles mudeliga saavutatud tulemusi nende tulemustega, mis saadakse kontrollitud andmetele tugineva ülalt-alla mudeli kasutamisel.

(12) Kulumudeli loomisel tuleks teha õige valik mudeli kehtivuse ajal olemasolevate ja teadaolevate tõhusate tehnoloogiliste lahenduste hulgast. Seega kui praegu töötataks

[1] EÜT L 108, 24.4.2002, lk 7.
[2] EMP Ühiskomitee otsus nr 11/2004 (ELT L 116, 22.4.2004, lk 60, ja EMP kaasanne nr 20, 22.4.2004, lk 14), mis jõustus 1. novembril 2004.
[3] ELT L 266, 11.10.2005, lk 64.
[4] EMP Ühiskomitee otsus nr 84/2008 (ELT L 280, 23.10.2008, lk 18, ja EMP kaasanne nr 64, 23.10.2008, lk 11), mis jõustus 5. juulil 2008.

välja püsivõrkude alt-üles mudelit, tuleks põhimõtteliselt arvestada, et selle põhivõrk on järgmise põlvkonna võrk. Mobiilivõrkude puhul tuleks aga mudeli loomisel lähtuda eeldusest, et võrgule juurdepääs põhineb nii teise põlvkonna kui ka kolmanda põlvkonna võrgu elementidel, kuid põhivõrk oleks järgmise põlvkonna võrk.

(13) Arvestades kõne lõpetamise turgude erilist laadi, tuleks kõne lõpetamise teenuse kulu arvutada tulevikule orienteeritud pikaajaliste lisakulude meetodil (edaspidi „LRIC-meetod"). LRIC-meetodil koostatud mudelis on iga kulu muutuja ja kuna eeldatakse, et kõik varad aja jooksul asendatakse, võimaldab niisugusel meetodil tasude kehtestamine kulusid tõhusalt katta. LRIC-meetodil koostatud mudel sisaldab vaid neid kulusid, mis tulenevad teatavast juurdekasvust. Lisakulude meetod, mille puhul arvestatakse vaid tõhusust suurendavaid kulutusi, mida enam ei tehtaks, kui juurdekasvuga seotud teenust enam ei osutataks (see tähendab välditavaid kulusid), aitab parandada tootmise ja tarbimise tõhusust ning vähendada konkurentsimoonutuste tekkimise võimalust. Mida suurem on lõpetamistasu ja lisakulude erinevus, seda suurem on konkurentsimoonutus püsivõrgu- ja mobiilivõrguturgude ja/või ebasümmeetriliste turuosade ja liikluse mahtudega operaatorite vahel. Seetõttu on põhjendatud puhta LRIC-meetodi kasutamine, kusjuures asjaomase juurdekasvu moodustab kõne lõpetamise hulgiteenus ning see sisaldab ainult välditavaid kulusid. LRIC-meetodi kasutamine võimaldaks ka katta kõik püsi- ja muutuvkulud (kuna eeldatavalt muutuvad ka püsikulud aja jooksul), mis lisanduvad kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamise kuludele, ja seega kulusid tagasi teenida.

(14) Välditavad kulud on kõiki teenuseliike pakkuva operaatori teadaolevate pikaajaliste kulude erinevus sama operaatori sellistest teadaolevatest kuludest, mis on seotud kõikide teenuseliikide (välja arvatud kõne lõpetamise hulgiteenus) pakkumisega kolmandatele isikutele (see tähendab kolmandatele isikutele kõne lõpetamise teenust mittepakkuva operaatori kulud). Kulude õigeks jaotamiseks tuleb eristada liiklusest tulenevaid kulusid, st püsi- ja muutuvkulusid, mis suurenevad, kui liiklus võrgus suureneb, ning liiklusest sõltumatuid kulusid, st kulusid, mis liikluse suurenemisel ei suurene. Kõne lõpetamise hulgiteenusega seotud välditavate kulude kindlaksmääramisel tuleb jätta arvestamata liiklusest sõltumatud kulud. Peale selle tuleks kõigepealt kindlaks määrata muude teenuste (näiteks kõne algatamine, SMS, MMS, lairibaühendus, püsiliinid ja muud) liiklusest tulenevad kulud ning häälkõne lõpetamise hulgiteenust arvestada alles viimases järjekorras. Seega peaksid kõne lõpetamise hulgiteenuse kulud vastama kõnealuse teenuse osutamisega seotud täiendavatele kuludele. Järelikult peaks LRIC-meetodil põhinev püsivõrgu- ja mobiilivõrguturgudel kõne lõpetamise hulgiteenuse kuluarvestus võimaldama vaid niisuguste kulude katmist, mida enam ei tekiks, kui kolmandatele isikutele ei osutataks kõne lõpetamise hulgiteenust.

(15) Kõne lõpetamine on teenus, mida kasutavad nii kõne võtja kui ka kõne saaja (sest kui kõne saajale ei oleks kõne vajalik, jätaks ta kõnele vastamata) ja sellest võib omakorda järeldada, et kulusid tekitavad mõlemad pooled. Kui kulupõhiste hindade kehtestamisel lähtutakse kulude tekitamisest, on loomulik, et kulud kannab nende tekitaja. Kui lähtuda seisukohast, et kõne lõpetamise turud on kahepoolsed ja kulusid tekitavad mõlemad pooled, ei oleks vaja kõiki asjaomaseid kulusid katta reguleeritava kõnede lõpetamise hulgiteenuse tasuga. Käesolevas soovituses lähtutakse siiski sellest, et kõik kõne lõpetamise hulgiteenuse välditavad kulud (kulud, mis ei suurene kõne lõpetamiste hulga suurenemisel) saab katta hulgiteenuse tasuga.

(16) Kui kehtestatakse lõpetamistasu, mis ei vasta ühtsele tõhusate kulude tasemele, peab erinevus olema põhjendatud operaatorist sõltumatute paratamatute kuluerinevustega. Püsivõrkude puhul ei ole teada operaatorist sõltumatuid paratamatuid kuluerinevusi. Mobiilivõrkudes võib operaatorite teenuseühiku hinna erinevust põhjustavaks väliseks teguriks pidada sagedusala ebaühtlast jaotust. Välistest põhjustest tingitud hinnaerinevused võivad tekkida, kui sagedusala ei ole jaotatud turumehhanismide alusel, vaid vastavalt litsentside väljaandmise järjekorrale. Kui sagedusala jaotatakse turupõhise mehhanismiga, näiteks oksjoniga, või kui on olemas järelturg, saavad turuosalised paremini kontrollida eri sageduste kasutamisest tingitud kuluerinevusi ning need erinevused vähenevad oluliselt või kaovad sootuks.

(17) Uute mobiiliturgudele tulijate tegevuskulud võivad üleminekuperioodil, enne minimaalse efektiivse mastaabi saavutamist, olla suuremad. Seetõttu võivad riikide reguleerivad asutused, olles teinud kindlaks, et jaemüügiturul esineb takistusi turuletulekul ja laienemisel, lubada neil pärast turuletulekut kuni nelja-aastase üleminekuperioodi jooksul tagasi teenida need lisakulud, mis ületavad mudelina kasutatava operaatori kulusid. Kuna arvestuste kohaselt võtab mobiilsideturul minimaalset efektiivset mastaapi kajastava 15–20 % suuruse turuosa saavutamine aega kolm kuni neli aastat alates turuletulekust, on vastavalt elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste Euroopa reguleerivate organite töörühma ühisele seisukohale ebasümmeetria järkjärguliseks kõrvaldamiseks mõistlik ette näha nelja aasta pikkune ajavahemik. Seega erineb uute mobiiliturgudele tulijate olukord uute püsivõrguturgudele tulijate olukorrast, sest viimastel on võimalik

hoida tegevuskulud väiksed, keskendudes teatavate piirkondade suuremahulistele liinidele ja/või üürides vajalikku sisendit turgu valitsevalt operaatorilt.

(18) Eelistada tuleb varade majanduslikku väärtust kajastavat amortisatsioonimeetodit. Kui aga töökindlat majandusliku amortiseerumise mudelit ei õnnestu välja töötada, võib kasutada muud meetodit, näiteks lineaarse amortisatsiooni meetodit, annuiteedimeetodit või nn kallutatud annuiteedi meetodit (ingl. k. *tilted annuities*). Meetodi valikul tuleb lähtuda sellest, kui täielikult see kajastab majanduslikku amortiseerumist. Seega kui töökindlat majandusliku amortisatsiooni mudelit ei õnnestu välja töötada, tuleks iga alt-üles mudeliga hõlmatud olulisema vara amortiseerumisprofiili käsitleda eraldi ning valida tuleks niisugune lähenemisviis, mille tulemusel saadav amortiseerumisprofiil sarnaneb majandusliku amortiseerumise profiiliga.

(19) Efektiivset mastaapi hinnatakse püsi- ja mobiilivõrkude puhul erinevalt. Püsivõrgu sektoris ja mobiilsides on minimaalne efektiivne mastaap erinev, kuna kummalgi on erinev regulatiivne ja ärikeskkond.

(20) Riikide reguleerivad asutused ei tohiks kõne lõpetamise hulgihinna reguleerimisel takistada ega piirata operaatorite võimalust tulevikus sõlmida teistsuguseid kokkuleppeid kõne lõpetamisega seotud liikluse kohta, kui need kokkulepped vastavad konkurentsituru põhimõtetele.

(21) Üleminekuperiood, mis kestab kuni 31. detsembrini 2012, on eeldatavasti piisavalt pikk, et riikide reguleerivad asutused saaksid välja töötada kulumudeli ja operaatorid saaksid sellest lähtuvalt kohandada oma ärikavu ning teisest küljest mõista, kui tähtis on kehtestada niisugune kulupõhine lõpetamistasu, mis oleks tarbijaile võimalikult kasulik.

(22) Riikide reguleerivad asutused, kellel on ebapiisavalt vahendeid, võivad soovitatava kulumudeli koostamiseks erandkorras vajada pikemat üleminekuperioodi. Sel juhul võib riigi reguleeriv asutus kaaluda 1. juulini 2014 kehtivate ajutiste hindade kehtestamist mõnel muul viisil (näiteks võrdlev hindamine) kui jooksvatel kuludel põhineva LRIC-meetodil koostatud alt-üles mudeli alusel, kui ta suudab tõendada, et tema meetod annab tulemusi, mis vastavad käesolevas dokumendis soovitatud tulemustele, ning nendega saavutatakse samasugune tõhusus kui konkurentsituru puhul. Kui riikide reguleerivatel asutustel, kellel on ebapiisavalt vahendeid, on objektiivselt üle jõu käiv kohaldada soovitatavat meetodit pärast osutatud kuupäeva, võivad asjaomased riikide reguleerivad asutused jätkata alternatiivse meetodi kasutamist kuni käesoleva soovituse läbivaatamise kuupäevani, kui riikide reguleerivate asutuste ning Euroopa Komisjoni ja järelevalveameti vahelise koostöö jaoks loodud ja asjakohaseid töörühmi hõlmav asutus ei paku piisavalt praktilist abi ja suuniseid, et tulla toime piiratud vahenditega ja eelkõige soovitatava meetodi rakendamise kuludega. Alternatiivsest meetodist tulenev mis tahes tasu ei tohi olla suurem kui niisuguste lõpetamistasude keskmine väärtus, mille riikide reguleerivad asutused on kehtestanud soovitatava kulumeetodi alusel.

(23) Käesoleva soovituse teemal on konsulteeritud EFTA sidekomiteega, kes on esitanud selle kohta oma arvamuse,

SOOVITAB JÄRGMIST:

1. Juurdepääsu käsitleva direktiivi artikli 13 kohaste hinnakontrolli ja kuluarvestuse kohustuste kehtestamisel sellistele operaatoritele, kelle riigi reguleeriv asutus on raamdirektiivi artikli 16 alusel tehtud turuanalüüsi tulemusel tunnistanud üldkasutatavates telefonivõrkudes häälkõne lõpetamise hulgiteenuse turgudel (edaspidi „püsi- ja mobiilivõrkudes kõne lõpetamise turud") märkimisväärse turujõuga operaatoriks, peaksid riikide reguleerivad asutused kehtestama tõhusa operaatori kuludele vastavad lõpetamistasud. See tähendab, et need tasud peaksid olema ka sümmeetrilised. Seejuures peaksid riikide reguleerivad asutused tegutsema järgmiselt.

2. Tõhusate kulude hindamisel on soovitatav kasutada meetodit, mille puhul lähtutakse jooksvatest kuludest ja kasutatakse pikaajalistel lisakuludel (LRIC) põhinevat alt-üles modelleerimist.

3. Tulemuste kontrollimiseks ja nende tõesuse suurendamiseks võivad riikide reguleerivad asutused võrrelda alt-üles koostatud mudeliga saavutatud tulemusi nende tulemustega, mis saadakse kontrollitud andmetele tugineva ülalt-alla mudeli kasutamisel, ning teha vastavaid parandusi.

4. Kulumudel peaks põhinema tõhusal tehnoloogial, mis on kättesaadav ajavahemikul, mida mudel hõlmab. Seega võiks nii püsi- kui ka mobiilivõrkude põhivõrk põhimõtteliselt olla järgmise põlvkonna võrk. Mobiilivõrkude osa, mille kaudu toimub võrgule juurdepääs, peaks kasutama nii teise kui ka kolmanda põlvkonna võrgu elemente.

5. Käesolevas soovituses määratletakse kulukategooriad järgmiselt:

   a) „lisakulud" – kulud, mida on võimalik vältida, kui vastavat juurdekasvu enam ei toimu (tuntud ka välditavate kuludena);

   b) „liiklusest tulenevad kulud" – kõik püsi- ja muutuvkulud, mis suurenevad, kui liiklus võrgus suureneb.

6. LRIC mudelis tuleks asjakohast juurdekasvu määratleda kolmandatele isikutele osutatava häälkõne lõpetamise hulgiteenusena. Seega peaksid riikide reguleerivad asutused lisakulude hindamisel välja selgitama, mil määral erinevad kõiki teenuseliike pakkuva operaatori pikaajalised kogukulud sama operaatori niisugustest pikaajalistest kuludest, mis ei sisalda kõne lõpetamise hulgiteenuste osutamise kulusid kolmandatele isikutele. Tuleb eristada liiklusest tulenevaid kulusid ja liiklusest sõltumatuid kulusid, kusjuures viimaseid ei arvestata kõne lõpetamise hulgihinna arvutamisel. Asjakohase lisakulu väljaselgitamiseks soovitatakse meetodit, mille puhul selgitatakse kõigepealt välja niisugused liiklusest tulenevad kulud, mis on seotud muude teenuste kui häälkõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisega, ning seejärel määratakse kindlaks vaid häälkõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisega seotud liiklusest

tulenevad jääkkulud. See tähendab, et reguleeritava häälkõne lõpetamise teenuse puhul selgitatakse välja vaid niisugused kulud, mida enam ei tekiks, kui kolmandatele isikutele ei osutataks häälkõne lõpetamise hulgiteenust. Lisas käsitletakse põhjalikumalt põhimõtteid, mille alusel arvutatakse välja juurdekasv, mis tuleneb püsi- ja mobiilivõrkudes häälkõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisest.

7. Võimaluse korral soovitatakse varade amortisatsiooni arvutamiseks kasutada majandusliku amortisatsiooni meetodit.

8. Operaatori mudeli loomisel tema asjakohase efektiivse mastaabi üle otsustamisel peaksid riikide reguleerivad asutused lähtuma lisas esitatud püsi- ja mobiilivõrkude asjakohase efektiivse mastaabi määratlemise põhimõtetest.

9. Kui tõhusate kulude määra arvestamisel kaldutakse kõrvale eespool nimetatud põhimõtetest, tuleks seda põhjendada niisuguste paratamatute kuluerinevustega, mis ei sõltu asjaomastest operaatoritest. Mobiilikõne lõpetamise turgudel võib niisuguseid paratamatuid hinnaerinevusi põhjustada sagedusala ebaühtlane jaotus. Kui kulumudel sisaldab kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamiseks täiendava sagedusala omandamist, peaksid riikide reguleerivad asutused paratamatud hinnaerinevused korrapäraselt läbi vaatama, arvestades muu hulgas seda, kas tulevikus võidakse turupõhiste mehhanismidega eraldada täiendavaid sagedusalasid, mis võib vähendada olemasolevast sageduste jaotusest tulenevat hinnaerinevust, või kas hilisemate turuletulijate suhteline kuluhalvemus väheneb sedamööda, kuidas nende tegevus laieneb.

10. Kui tõendatakse, et alla minimaalse efektiivse mastaabi tegutseva uue mobiiliturule tulija teenuseühiku lisakulud on suuremad kui mudelina kasutatava operaatori kulud, võivad riikide reguleerivad asutused, olles kindlaks teinud, et jaemüügiturul esineb takistusi turuletulekul ja laienemisel, kehtestada üleminekuperioodi, mille jooksul need suuremad kulud teenitakse tagasi reguleeritavate lõpetamistasudega. Ükski asjaomane üleminekuperiood ei tohiks olla pikem kui neli aastat pärast turuletulekut.

11. Käesolev soovitus ei piira nende varasemate reguleerivate otsuste kohaldamist, mida riikide reguleerivad asutused on teinud käesolevas soovituses käsitletavas valdkonnas. Olenemata sellest peaksid riikide reguleerivad asutused tagama, et 31. detsembriks 2012 rakendatakse kulutõhusaid ja sümmeetrilisi lõpetamistasusid, arvestades punktides 9 ja 10 nimetatud paratamatuid kuluerinevusi.

12. Erandlikel asjaoludel, kui riigi reguleeriv asutus ei suuda eelkõige vahendite vähesuse tõttu õigeks ajaks luua soovitatavat kulumudelit ja ta suudab tõendada, et mõnel muul viisil kui jooksvatel kuludel põhineval LRIC-meetodil koostatud alt-üles mudeli alusel on võimalik saada tulemusi, mis vastavad käesoleva soovitusega ettenähtud tulemustele, ning saavutada samasugune tõhusus kui konkurentsituru puhul, võib ta kaaluda mõnele muule mudelile vastavate, kuni 1. juulini 2014 kehtivate ajutiste hindade kehtestamist. Kui riikide reguleerivatel asutustel, kellel on ebapiisavalt vahendeid, on objektiivselt üle jõu käiv kohaldada soovitatavat meetodit pärast nimetatud kuupäeva, võivad asjaomased riikide reguleerivad asutused jätkata alternatiivse meetodi kasutamist kuni käesoleva soovituse läbivaatamise kuupäevani, kui riikide reguleerivate asutuste ja Euroopa Komisjoni ning järelevalveameti vahelise koostöö jaoks loodud ja asjakohaseid töörühmi hõlmav asutus ei paku piisavalt praktilist abi ja suuniseid, et tulla toime piiratud vahenditega ja eelkõige soovitatava meetodi rakendamise kuludega. Alternatiivsest meetodist tulenev mis tahes tasu ei tohi olla suurem kui niisuguste lõpetamistasude keskmine väärtus, mille riikide reguleerivad asutused on kehtestanud soovitatava meetodi alusel.

13. Käesolev soovitus vaadatakse läbi kooskõlas komisjoni soovituses 2009/396/EÜ (Euroopa Liidus püsiliini- ja mobiilikõne lõpetamise tasu reguleerimise kohta) edaspidi tehtavate muudatustega.

14. Käesolev soovitus on adresseeritud EFTA riikidele.

Brüssel, 13. aprill 2011

EFTA järelevalveameti nimel

eesistuja kohusetäitja	*kolleegiumi liige*
Sabine MONAUNI-TÖMÖRDY	Sverrir Haukur GUNNLAUGSSON

LISA

Püsivõrkude kõne lõpetamise hulgihinna arvutamise põhimõtted

Kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamise lisakulud (see tähendab välditavad kulud) on kõiki teenuseliike pakkuva operaatori kõikide pikaajaliste kulude erinevus sama operaatori kõikidest kuludest ilma kolmandatele isikutele kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamiseta.

Kulude õigeks jaotamiseks tuleb eristada liiklusest tulenevaid kulusid ja liiklusest sõltumatuid kulusid. Kõne lõpetamise hulgihinna arvutamisel jäetakse liiklusest sõltumatud kulud arvestamata. Lõpetamisteenuse osutamisest tuleneva juurdekasvu puhul tuleks arvestada ainult neid liiklusest tulenevaid kulusid, mida ei tekiks, kui kõne lõpetamise hulgiteenust ei osutataks. Nende välditavate kulude suurust võib arvutada nii, et kõigepealt määratakse kindlaks muude teenuste kui kõne lõpetamise hulgiteenuse (näiteks kõne algatamine, andmesideteenused, IP-televisioon jm) osutamisega seotud liiklusest tulenevad kulud ja kõne lõpetamise hulgiteenuse puhul määratakse kindlaks vaid liiklusest tulenevad jääkkulud.

Liiklusest tulenevad ja liiklusest sõltumatud kulud eraldatakse tavaliselt esimeses punktis, kus toimub liikluse koondumine. Kanalikommutatsiooniga üldkasutatava telefonivõrgu puhul on selleks tavaliselt (kaug)vahejaotuspunktis oleva liinikaardi peajaotaja poolne osa. Lairiba järgmise põlvkonna võrguga samaväärne on liinikaart DSLAM/MSAN-is ([1]). Kui DSLAM/MSAN on paigutatud kaablikappi, tuleb välja selgitada, kas kapi ja peajaotla vaheline kliendiliin on ühiskasutuses ja tuleks paigutada liiklusest sõltuvate kulude kategooriasse; sel juhul on kaablikapp punktiks, kus eraldatakse liiklusest tulenevad ja liiklusest sõltumatud kulud. Kui häälkõne lõpetamise teenusele, olenemata kasutatavast tehnoloogiast, on eraldatud teatav läbilaskevõimsus, on eralduspunktiks (kaug)vahejaotuspunkt.

Eespool kirjeldatud lähenemisviisi puhul kuuluvad lõpetamisteenuse osutamisest tuleneva kulude juurdekasvu hulka näiteks võrgu läbilaskevõime suurendamine, mis on vajalik lõpetamise hulgiteenuse osutamisega seotud täiendava liikluse (näiteks täiendava võrgu infrastruktuuri ehitamine, kuna kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisega seotud täiendava liiklusega toimetulemiseks tuleb suurendada läbilaskevõimet) edastamiseks, ja kolmandatele isikutele kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisega otseselt seotud täiendavad ärikulud.

Kulumudeli koostamisel operaatori efektiivse mastaabi kindlakstegemiseks peaksid riikide reguleerivad asutused arvestama, et püsivõrgu operaatoritel on võimalik ehitada võrk teatavates piirkondades ning keskenduda suuremahulistele liinidele ja/või üürida vajalikku sisendit turgu valitsevalt operaatorilt. Seega peaksid riikide reguleerivad asutused mudelina kasutatava operaatori efektiivse mastaabi kindlaksmääramisel lähtuma vajadusest toetada edukat turuletulemist, pidades samal ajal silmas, et teatavatel tingimustel on väiksemate operaatoritel võimalik väiksemates piirkondades tegutseda väiksemate ühikukuludega. Lisaks võib eeldada, et väiksemad operaatorid, kellel puuduvad ulatuslikumates piirkondades tegutsevate suurte operaatorite mastaabieelised, ei ole ise lõpetamisteenuse pakkujad, vaid ostavad hulgiteenust sisse.

Mobiilivõrkude kõne lõpetamise hulgihinna arvutamise põhimõtted

Kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamise lisakulud (see tähendab välditavad kulud) on kõiki teenuseliike pakkuva operaatori kõikide pikaajaliste kulude erinevus kolmandatele isikutele kõne lõpetamise teenust mittepakkuva operaatori kõikidest pikaajalistest kuludest.

Kulude õigeks jaotamiseks tuleb eristada liiklusest tulenevaid kulusid ja liiklusest sõltumatuid kulusid. Kõne lõpetamise hulgihinna arvutamisel jäetakse liiklusest sõltumatud kulud arvestamata. Lõpetamisteenuse osutamisest tuleneva juurdekasvu puhul tuleks arvestada ainult neid liiklusest tulenevaid kulusid, mida ei tekiks, kui kõne lõpetamise hulgiteenust ei osutataks. Nende välditavate kulude suurust võib arvutada nii, et kõigepealt määratakse kindlaks muude teenuste kui kõne lõpetamise hulgiteenuse (näiteks kõne algatamine, SMS, MMS jm) osutamisel tekkivad liiklusest tulenevad kulud ja häälkõne lõpetamise hulgiteenuse puhul määratakse kindlaks vaid liiklusest tulenevad jääkkulud.

Mobiiltelefoni ja SIM-kaardi soetamise kulud ei ole liiklusest tulenevad kulud ja neid ei tohiks häälkõne lõpetamise hulgiteenuse kulumudelites arvestada.

Leviala on kõige parem kirjeldada suutlikkuse või võimalusena võrgu mis tahes punktist mis tahes ajal helistada, ning läbilaskevõime näol on tegemist liikluse suurenemiseks vajalike võrgu lisakuludega. Vajadus tagada klientidele niisugune levi tekitab liiklusest sõltumatuid kulusid, mida ei tohiks arvestada kõne lõpetamise hulgiteenusest tuleneva juurdekasvuna.

([1]) *Digital Subscriber Line Access Multiplexer/Multi-Service Access Node* – digitaalse abonendiliini pöördusmultiplekser / hulgiteenuse pöördussõlm.

Kulumudel peaks kajastama seda, et väljakujunenud mobiilsideturule investeerimise eesmärk on eeskätt läbilaskevõime suurendamine ja uute teenuste väljatöötamine. Seega ei tohiks häälkõne lõpetamise hulgiteenuse lisakulu arvutamisel arvestada levialaga seotud kulusid, kuid arvestada tuleks läbilaskevõime suurendamisega seotud kulusid niivõrd, kuivõrd neid põhjustab häälkõne lõpetamise hulgiteenuse osutamine.

Klientidele jaeteenuste osutamisel tekkivaid sagedusala kasutamisest (sagedusala hoidmise ja kasutamise luba) tingitud kulusid mõjutab esialgu klientide arv ja seega ei olene need kulud liiklusest ja neid ei tohiks arvestada kõne lõpetamise hulgiteenusest tuleneva juurdekasvuna. Võimaluse korral tuleks tulevikule orienteeritud alternatiivkuludena arvestada kulusid, mida tingib sagedusala laiendamine täiendava läbilaskevõime (mis ületab klientidele jaeteenuse osutamiseks vajalikku miinimumi) loomiseks, et tulla toime häälkõne lõpetamise hulgiteenuse osutamisega seotud liikluse suurenemisega.

Eespool kirjeldatud lähenemisviisi puhul kuuluvad lõpetamisteenuse osutamisest tuleneva kulude juurdekasvu hulka näiteks võrgu läbilaskevõime suurendamine selleks, et tulla toime hulgiteenuse osutamisega seotud täiendava liiklusega (näiteks täiendava võrgu infrastruktuuri ehitamine, kuna hulgiteenuse osutamisega seotud täiendava liiklusega toimetulemiseks tuleb suurendada läbilaskevõimet). Nende võrgukulude hulka võib kuuluda kolmandate isikute kõnelõpetamise liikluse edastamiseks otseselt vajalike uute mobiilsidevõrgu keskjaamade ehitamine ja magistraalvõrgu infrastruktuuri rajamine. Juhtudel kus teatavaid võrguelemente, nagu näiteks kärgvõrgu tugijaamasid ja mobiilsidevõrgu tugijaamasid (BTS), jagatakse kõne algatamise ja lõpetamise eesmärgil, arvestatakse neid elemente lõpetamisteenuse kulumudeli koostamisel määral, mil neid elemente on lisatud kolmandate isikute täiendava kõnelõpetamisliikluse edastamiseks. Kulumudeli koostamisel arvestatakse ka kolmandatele isikutele kõne lõpetamise hulgiteenuse osutamiseks vajaliku täiendava sagedusalaga seotud kulusid ja täiendavaid ärikulusid. Seega ei arvestata levialaga seotud kulusid, vältimatuid ärikulusid ega jaekaubanduskulusid.

Arvestades turuosade dünaamikat paljudes EMP riikides, soovitatakse kulumudeli koostamiseks vajaliku minimaalse efektiivse mastaabi kindlaksmääramisel võtta aluseks 20 % suurune turuosa. Eeldatavalt püüavad mobiilioperaatorid pärast turuletulemist suurendada tõhusust ja tulu ning suudavad seega hõivata vähemalt 20 % suuruse turuosa. Kui riigi reguleeriv asutus saab tõendada, et asjaomase EFTA riigi turutingimuste puhul on minimaalne efektiivne mastaap teistsugune, võib ta soovitatavast lähenemisviisist kõrvale kalduda.